

V znamenju praznika dela

Po vsej ožji in širši domovini, pa tudi v znamenju skoraj ni bilo kraja, kjer se ne bi bile zvrstile številne športne in kulturne prireditve v počastitev praznika dela. Nekatera že tradicionalna srečanja so bila spet v ospredju. Ljubljanci so praznovali, kot že vrsto let, na Rožniku, pa tudi znane izletniške točke Šmarna gora, Rašica, Katarina in Slavkov dom niso samevale.

Praznovanja 1. maja na Rožniku smo že itak vajeni. Čeprav so organizatorji letošnjega shoda na Cankarjevem vrhu poskrbeli za nekaj novosti, se kljub temu nismo mogli otrestiti nič kaj spodbudnih navad obiskovalcev in številnih vinskih bratcev majavih nog, da o tistem, kar se nam je v zgodnjih jutranjih urah motalo pod nogami (prazne steklenice in kozarci), sploh ne govorimo.

Prav prijetni prizori prvomajskega dne so se nam ponujali na Šmarni gori in Rašici: ubrano petje pripadnikov JLA vojašnice Boris Kidrič, razposajeno vzdušje številnih planincev, ki so jo kdo ve od kod primahali na Šmarno goro in končno, številne družine, ki so tega dne našle čas zase in prijatelje...

Za slednje bo praznovanje praznika dela prav gotovo nepozabno doživetje in nemara se bodo prihodnje leto vrnili spet tja gor po kanček svežega zraka in prijetnega razpoloženja...

Jože Čurin

Praznovanja OF v Šiški

V počastitev 45. obletnice ustanovitve OF so bile po Sloveniji številne prireditve in proslave. V Šiški so se posebno potrudili na osnovnih šolah. Na OŠ Riharda Jakopiča so na proslavi podelili tudi priznanji.

Predsedstvo SFRJ je na pobudo KK SZDL Zgoranja Šiška podelilo državno odlikovanje red dela s srebrnim vencem Edvardu Zerjalu (1920), drugo priznanje — medaljo zaslug za narod — pa je prav tako na pobudo KK SZDL Zgoranja Šiška predsedstvo Jugoslavije podelilo Milošu Šulinu (1951).

Na OŠ Veljko Vlahovič pa so priredili proslavo, kakršno si lahko samo želimo, kajti standardnih proslav z dolgimi govori in že stereotipnim izborom pesmi smo že malce naveličani. To je bila proslava, polna mladosti, razigranosti, svežine in dejanske izraznosti mladih — res pravo doživetje. Osnovnošolci v pisanih oblačilih so prikazali igro, ples in pesem današnje mladine. Kljub kakšnemu spodrsljanju pa je vse skupaj ustvarilo sproščeno vzdušje tako na odru kot v dvorani in ob odhodu staršev in občanov je bilo slišati: »...a je že konec? Pa so rekli, da bo trajalo dve uri.«

Tea Miška

Varstvo odraslih, ki so duševno prizadeti

Hiša, kjer je doma humanost

Ko govorimo o varstvu duševno prizadetih, se nam večinoma prikaže pred očmi slika prizadetih otrok v domovih in mladine v delavnicah pod posebnimi pogoji. Le malokdo pomisli na odrasle, čeprav že dolgo časa celo v strokovnih krogih ne velja več mnenje, da duševno prizadeti dočkajo le nizko starost 20 ali 25 let. Večina odraslih živi doma pri starših, bližnjih sorodnikih ali tujih ljudeh, kot so rejniki in skrbniki. Dokler so starši dokaj vitalni in pri močeh, še nekako gre. Vendar že tu nastopijo težave, skozi katere se prebijajo tako prizadeti kot njihovim skrbnikom. Le-ti so prepuščeni samim sebi, s prizadetim ravnajo po zdravi pameti, ki je mnogokrat preobremenjena z negativnimi predsodki in stereotipi. Le peščica je v stalnem stiku s strokovnimi službami in društvi za duševno prizadete, ki pa imajo že tako polne roke dela s svojimi varovanci.

Tudi od okolja je odvisno, kako živi takšna družina in koliko časa še lahko »vzdržijo« drug z drugim, kajti starši se starajo in kmalu so tudi sami potrebni pomoči. Poleg tega pa imajo vsi bratje, sestre, matere, očetje in drugo sorodstvo pravico do svojega življenja. Kaj storiti? Tudi oni so ljudje, ki hrepene po svojem toplem domu in svojem kotičku, kar je goreča želja vsakogar izmed nas.

V deželah, kjer so v skrbi za duševno prizadete najbolj napredovali, so organizirali življenje teh ljudi v manjših hišah ali stanovanjih, kjer z njimi stalno ali občasno živi tudi terapevt. S svojo dejavnostjo pomaga varovancem pri prilagajanju na nov način življenja, urejanju stikov z okoljem, s sorodniki in morebitnih odnosov na delovnem mestu ter vseh pomembnejših življenjskih problemov. Kdor le zmore, je zaposlen v delavnicah s prilagojenimi pogoji. To so seveda rešitve, ki jih vsi pozdravljamo, vendar se ta oblika varovanja le počasi uresničuje. Prispevek k nastajajočemu mozaiku varstva so pri nas dodali predvsem zavodi s svojimi sanacijskimi rešitvami v Hrastovcu, Celju, Črni na Golovcu, Škofljici in drugod. Ker pa zaradi objektivnih okoliščin povsod le ni možna tako humanitarna rešitev, bo treba ponuditi staršem in sorodnikom pomoč v obliki svetovanja, sodelovanja, organiziranja srečanj in pomoči na domu.

Eden izmed objektov varstva za odrasle, ki so duševno prizadeti, je tudi objekt Varstva delovnega centra (VDC) na Vodnikovih 56 v Šiški.

Dom si s svojo dejavnostjo prizadeva pomagati tako duševno prizadetim kot tudi njihovim staršem. S svojo pomočjo bi radi te družine razbremenili travm in psiholoških stisk. Svojo nalogo so si, lahko bi rekli, inovativno zastavili in v skladu s tem jo tudi rešujejo. Temu v prid govori že sama zgradba, ki ni stara vojašnica ali bivši samostan, kot ponavadi nekako samodejno pomislimo, ampak je na novo namensko zgrajen objekt, kar pomeni, da so vsi prostori funkcionalno urejeni za bivanje in varstvo odraslih duševno prizadetih. Tako imajo sanitarije, ki so prirejene za invalide, posebne kopalne kadi, postelje in stole, ki jih lahko prilagajajo telesni višini. Že ta tehnična plat potrjuje geslo zavoda — »ohranimo osebnost«, saj zavod ne stremi k zapiranju. Lahko bi rekli, da dejansko pomagajo nositi breme družine. Starši so sicer dolžni skrbeti za svoje duševno bolne otroke tudi po njihovem 18. letu, vendar potrebujejo oporo v moralnem in strokovnem smislu.

Dom v Šiški jim skuša pomagati v treh osnovnih dejavnostih: zaposlovanje, varstvo in organiziranje pristojećasovne aktivnosti. Z ustreznimi zaposlitvijo skušajo posamezniku razbiti monotono preživljanje

dnevo. Tako se posameznik počuti na neki način koristen in ne odmaknjen na rob dogajanja. Obenem pa mu zaposlitev omogoča ohranjanje osebnosti, s tem pa tudi socialnih navad; kajti tudi ti bolniki so osebnosti s svojimi specifičnimi lastnostmi, ki določajo njihovo enkratnost in neponovljivost. Nehumano in nedopustno bi bilo, če bi jih zgolj zato, ker so duševno prizadeti, metali vse v en koš. S tem bi jim uničili lastno identiteto in individualnost. Opravljajo sicer samo lažja dela, njihova produktivnost doseže le 20 % produktivnosti zdravega človeka, toda ravno s takšnimi in podobnimi oblikami dela kaže družba humanost in razumevanje za tovrstne posameznike, ki niso sami krivi svoje usode.

Drugi del domske dejavnosti se kaže v domskem varstvu, ki zajema poleg varstva in nočitve tudi skrb (tako negovalno kot zdravstveno) za posameznike, ki ne stanujejo več doma. Ta dejavnost pa se povezuje s pristojećasovno dejavnostjo. Osnovni cilj je, da duševno prizadeti v tem času počenajajo kaj drugega kot dopoldan. V tem sklopu organizirajo razne izlete v naravo, piknike, zabave in letovanja. Poskušajo se tudi v likovnih dejavnostih, učenju govora, zdravstvenem in prometnem znanju. Tu in tam si ogledajo kak film, v zimskem času pa grede tudi plavat. Veliko varovancev odide čez vikend domov in strokovni delavci žalostno ugotavljajo, da jih je mnogo ob povratku neurejenih. Žal se vsi starši ne zavedajo, da je za takega človeka potrebna še posebej skrbna nega. Zato so ponedeljek določili za dan osebne nege. Torek pa je določeno za dan nege okolja in takrat urejajo spalnice, stranišča, dvorišče. Vse te aktivnosti potekajo tako, da posameznik poskuša opraviti delo sam.

Prizadevanje strokovnih delavcev, da bi delo potekalo čimbolj normalno in nemoteno, se kaže tudi v načinu urejenosti hodnikov, ki omogočajo normalno vodenje duševno prizadetih po hiši. Ker so večinoma nepismeni, so nadstropja pobarvana v različnih barvah, vsaka soba pa ima na vratih razpoznavni znak. Tako posameznik ve, kje je njegov »kot«. Da pa vse omenjene dejavnosti lahko potekajo, je potrebna določena sestava strokovnega kadra. V domu delujejo negovalke, medicinske sestre, defektologi, psihologi, delovni terapevti, socialne delavke, inštruktorji in tehnično osebje. Delavci doma pravijo, da jih je okolica dobro sprejela. Sodelujejo s krajevno skupnostjo dr. Petra Držaja, z OŠ Riharda Jakopiča in s komitejem za družbene dejavnosti. Nadvse pa so zadovoljni s svojimi najbližjimi sosedi. Klemenčeva kmetija jim je odprodala 2000 kv. m zemljišča za objekt in zelene površine, kar je bistveno pripomoglo k uspešnejši realizaciji del in nalog tega zavoda. Tudi sicer so jim Klemenčičevi v pomoč. Če se kje zatakne, se obrnejo nanje in nikoli jim še niso odrekli pomoči. Tudi sosed Križaj je nekakšen pomočnik doma, saj jim velikokrat priskoči na pomoč s svojim znanjem, zato mu v domu pravijo rezervni vzdrževalec. Sicer pa je njegova naklonjenost tega področja, oziroma humanost postavila materialne temelje zavoda. Hočvarjeva kmetija je leta 1974, po smrti Tončke H., pripadla domu. Hočvarjeva jim je namreč zapustila stanovanjsko hišo, hlev in zemljišče: s tem pa je bila postavljena tudi osnova šišenskega delovnega in varstvenega doma, ki se v znak hvaležnosti imenuje po Tončki Hočvar.

Tea Miška